

SA BANOVOG BRDA U KALIFORNIJU - I NATRAG

... JUGOSLOVENSKI STUDENT U AMERICI

„Iskreno vam mogu reći da su sada neki od mojih najbližih prijatelja Amerikanci“, kaže Milan Živković, trideset šestogodišnji matematičar iz Beograda koji je studirao u Sjedinjenim Državama zahvaljujući stipendiji koju je dobio od Organizacije za privrednu saradnju i razvoj, dok mu je Fulbrajtova (Fulbright) komisija obezbedila sredstva za pokriće putnih troškova. Živković je zaposlen u Jugoslovenskom institutu za ekonomska istraživanja i sa svojom ženom Jelenom i sinovima Djuricom i Obradom stanuje u lepom stanu na Banovom Brdu. Evo kako je on uredniku „Pregleda“ opisao svoje učesće u razmeni na kulturnom polju.

Sve je to započelo 1961. godine, kada je Živković završavao svoje studije matematike na Beogradskom univerzitetu. U to vreme jugoslovenski ekonomisti započeli su uvodna proučavanja na polju matematičkog programiranja pokušavajući da primene savremene matematičke metode na rešavanje takozvanih problema optimizacije. Kao zemlja sa specifičnim privrednim i društvenim sistemom, Jugoslavija je preduzela opsežne mere da pronadje najbolji način za razvoj svoje privrede. Živković je želeo da pomogne primenom matematičkog programiranja na ekonomske probleme.

Pošto je znao da su moderne ekonometrijske metode vrlo razvijene u Sjedinjenim Državama, počeo je, kao službenik jugoslovenskog Centralnog biroa za planiranje, da čita knjige o linearnom, nelinearnom i dinamičnom programiranju, kao i o nekim drugim vrstama programiranja.

„Najzad sam odlučio“, rekao je Živković, „da zatražim finansijsku pomoć koja bi mi omogućila da provedem jednu školsku godinu u Sjedinjenim Državama“. Njegov program studija prihvaćen je na Stenfordovom (Stanford) univerzitetu i na Univerzitetu Južne Kalifornije u Los Andjelesu (Los Angeles). Izvesno vreme posle toga, Organizacija za privrednu saradnju i razvoj dodelila mu je stipendiju, dok mu je Fulbrajtova komisija obezbedila sredstva za podmirenje svih putnih troškova do Kalifornije i nazad do Beograda.

„Avionom sam otputovao u Njujork 6. avgusta 1965. godine“, priča Živković, „i da pored mene nisu bili neki ljudi s kojima sam se upoznao u avionu kojim smo putovali iz Pariza, sigurno bih zalutao. Njujork je tako veliki — a i aerodrom Kenedi — uostalom nije potrebno

da vam o tome pričam pošto i sami znate kako to sve izgleda“.

Živković, koji je svoju ženu i dva sina ostavio u Beogradu, otišao je iz Njujorka na Univerzitet države Mičigen u Lensingu (Lansing) da bi se upoznao sa orijentacionim programom.

Osnovni cilj tog programa bio je da oko stotinu stranih studenata prodje kroz intenzivan tečaj engleskog jezika. Časovi konverzacije, gramatike, pismenih sastava, izgovora kao i rada u jezičkoj laboratoriji, održavani su tokom četiri nedelje. „Pored toga“, kaže Živković, „pružala nam se izvanredna prilika da stupimo u vezu sa mnogim američkim studentima koji su zajedno sa nama stanovali u istoj zgradi. To je u velikoj meri pozitivno uticalo na naše savladjivanje jezika“.

Što se tiče samog naselja na Univerzitetu države Mičigen, jugoslovenski matematičar kaže: „Želeo bih da i mi u svojoj zemlji imamo bar jedno univerzitetsko naselje kao što je ovo. Medjutim, razne okupacije i ratovi koji su zadesili našu zemlju odložili su ostvarenje tako obimnog programa gradjenja“.

Živković se naročito pohvalno izražavao o nastavnom osoblju Univerziteta države Mičigen, o organizaciji koju je tamo zatekao, laboratorijama, a iznad svega, o prijateljskom stavu studenata i gradjana. U Lensingu i u Kaliforniji, kaže Živković, „studenti su želeli da saznaju nešto o Jugoslaviji. Oni“, dodao je, „malo znaju o Jugoslaviji“.

Orijentacioni program kroz koji je prošao Živković pre nego što je otputovao u Kaliforniju, obuhvatao je predavanja o američkom životu, istoriji i kulturi. Drugi predavači govorili su slušaocima o načinu života u Americi, obaveštavali ih o američkom novčanom sistemu, o društvenom životu, načinu rada na univerzitetima i korišćenju univerzitetskih biblioteka. „Svakog dana trebalo je dosta čitati i izraditi mnogo zadataka“, nastavlja on, „tako da sam za sve vreme koje sam tamo proveo, bio veoma zaposlen“.

Na Stenfordovom univerzitetu bio je organizovan jedan prethodni program pre upisa; taj program pripremio je Medjunarodni centar kako bi pomogao studentima da se upoznaju s mesnom zajednicom i univerzitetom. Upravo u toku tog prethodnog programa mladi Beogradjanin upoznao se s porodicom Dason (Dawson) iz mesta Los Altos Hills (Los Altos Hills) u blizini Stenforda. „Mogućnost da stanujem kod njih pružila mi je izvanrednu priliku“, priča

U svom stanu na Banovom brdu Milan Živković pomaže ženi Jeleni u pranju sudova posle večere.

on dalje, „da usavršim svoj engleski i da se upoznam sa američkim načinom života. A pored toga“, dodaje Živković, „da se sprijateljim sa ovim divnim ljudima“.

Pre nego što su predavanja stvarno počela na Stenfordovom univerzitetu, izašlo se u susret Živkovićevoj molbi da mu savetnik bude profesor Kenet Arou (Kenneth Arrow), čuveni američki ekonomista. Živković je čuo za Keneta Aroua dok je bio na trećem stepenu studija u Beogradu, a kao mlad matematičar čitao je kasnije njegove knjige.

Jugoslovenski student, hiljadama kilometara daleko od svog zavičaja, prijatelja i porodice sasvim se predao studijama. „U prvom tromesečju“, seća se on, „bio sam upisan na ekonomski fakultet i slušao sam predavanja iz linearnog programiranja, nelinearnog programiranja, ekonomike bla-

gostanja, moderne teorije verovatnoće i njene primene, kao i teorije alokacije“. Po Živkovićevim rečima „neki sastanci na kojima su rešavani razni problemi bili su teški“, ali nastavnici su obično bili sposobni, tako da je „vredelo pohadjati tečajev“.

Sve se dobro odvijalo za jugoslovenskog matematičara na Stenfordovom univerzitetu, dok novembra 1965. godine nije dobio iz Beograda pismo kojim je obavešten da je njegova žena Jelena ozbiljno obolela. „Pomislite samo“, kaže Živković, „upravo sam uštedeo dovoljno novaca da dovedem svoju ženu u Stenford. Bio sam razočaran i veoma uzbuđen kad sam čuo da je u bolnici“.

Živkovića su uznemiravali događaji kod kuće, kao i pomisao na završne ispite. „Rešio sam da se vratim u

Zivkovićeva pomoć u kući ne ograničava se samo na kuhinju. Na slici on pažljivo prati kako njegov sin Djurica radi domaći zadatak, dok mlađi sin Obrad sprema lekciju za sledeći dan.

Beograd“, kaže Živković, „ali neki vrlo dobri prijatelji hrabрили su me i nagovarali da još malo pričekam. Tako sam i učinio, i najzad je sve ispalo dobro“. Jelena je u februaru ozdravila i došla u Kaliforniju.

U toku drugog tromesečja u Stenfordu, Živković se upisao na više tečajeva iz disciplina koje je studirao. Zatim je prešao u Los Andjeles da tamo sluša drugi deo svog nastavnog programa.

Živković kaže da mu se svidela slobodna razmena ideja koju je uočio na sva tri univerziteta. „Isto tako mi se dopala sloboda međusobnih kontakata“, izjavio je Živković. „Pomislite samo, možete zadržati profesora kad god hoćete i postaviti mu neko pitanje“.

Diskusije u nekim seminarima odnosile su se isto tako i na savremene političke događaje. „Pošto je bilo studenata iz celog sveta“, kaže Živković, „bilo je mnogo raznih mišljenja“.

U ovim prijateljskim debatama on se nije slagao sa gledištima američkih studenata u pogledu problema Kine, Vijetnama i Crnaca u Sjedinjenim Državama. Rekao je da su mnogi ljudi dogmatični u svojim stavovima i da „ne menjaju svoja mišljenja“.

Kada mu je postavljeno pitanje da li je ma u čemu izmenio svoja mišljenja o Sjedinjenim Državama posle

posete Mičigenu i Kaliforniji, odgovorio je: „Izmenio sam svoje mišljenje o ljudima — mislio sam da im je stalo samo do novca i do položaja — ali to nije tačno. Ima vrlo mnogo divnih stvari u tom društvu“, izjavio je Živković. „Ubedjen sam da su i mnogi moji prijatelji u Sjedinjenim Državama isto tako izmenili svoje mišljenje o Jugoslaviji“.

Živković je rekao da kulturna razmena, po njegovom mišljenju, predstavlja dobru stvar. „Ljudi koji ne putuju“, primetio je on, „imaju sužen horizont i manje mogućnosti za intelektualni razvoj nego što bi želeli“. Potom je dodao: „Voleo bih da putujem po celom svetu“.

Živković kaže da se njegovo putovanje u Ameriku isplatio zbog toga što je stekao još šire znanje iz oblasti matematičkog programiranja, što je imao zadovoljstvo da vidi jednu novu zemlju i njen narod, a iznad svega zbog toga što je stekao nove prijatelje. „Znate li“, dodao je na kraju, „neki od ljudi s kojima sam se tamo upoznao posetili su me prošlog leta“.

Na kraju našeg intervjua Živković je izrazio svoje veliko zadovoljstvo što je posetio Sjedinjene Države, ali je isto tako dodao da je srećan što je opet u Jugoslaviji. „Volim Jugoslaviju“, rekao je, „i sada mogu da primenim sve ono što sam naučio u Americi da pomognem svojoj zemlji“.